

บทบาทศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตรังในการแก้ไข บำบัด

ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๑๑๙ ที่ให้ศาลคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็ก หรือเยาวชนที่ควรจะได้รับบริการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าที่จะลงโทษ เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด แต่ไม่ได้ให้เครื่องมือแห่งการใช้อำนาจมาด้วย ทำให้ศาลต้องแสวงหาเครื่องมือในการใช้อำนาจนั้นเอง เช่น ต้องพึ่งพาผู้พิพากษาสมทบ หรือ หน่วยงานราชการอื่น หรือ หน่วยงานเอกชนอื่น หรือ ต้องหาภาคีเครือข่ายในการมาช่วยแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู แทนที่จะมีหน่วยงาน หรือ เครื่องมือของตนเองมารองรับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูจึงอาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตามเพื่อปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวอย่างได้ผลที่สุด ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตรังได้จัดทำโครงการ ๒ โครงการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการใช้แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง โดยปล่อยตัวเด็กและเยาวชนให้กลับไปอยู่กับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โครงการแรก ได้แก่โครงการปัจฉิมนิเทศ โครงการที่สอง ได้แก่โครงการบูรณาการเพื่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม โดยทั้งสองโครงการดังกล่าวจะช่วยแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัวในกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังนี้

๑.โครงการปัจฉิมนิเทศ เป็นโครงการที่จะรองรับเด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งปล่อยตัวกลับไป โดยคุมประพฤติและกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติ ซึ่งแต่เดิมเด็กและเยาวชนก็จะเพียงแค่พบกับผู้ให้คำปรึกษาเพื่อรับคำปรึกษาในการเตรียมความพร้อมเพื่อกลับไปอยู่กับ บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เป็นระยะเวลาเพียงสั้นๆ โดยไม่มีการเตือน หรือไม่มีเวลาพอที่จะจัดอบรมอย่างเข้มข้น ให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนัก สำนึกถึงการได้รับโอกาส และการปฏิบัติตามเงื่อนไขคำสั่งศาล ทั้งยังไม่ทราบถึงผลของการปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือผลของการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของคำสั่งศาล เป็นเหตุให้ เด็กและเยาวชน ยังคงประพฤติปฏิบัติตัวสร้างความเดือดร้อนแก่คนใน

ชุมชนและสังคมเช่นเดิม ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายหรือคนในสังคมยอมรับไม่ได้ และยังเป็นผลร้ายต่อเด็กและเยาวชนที่เมื่อปฏิบัติผิดเงื่อนไขอาจถูกศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ลงโทษได้

โครงการปัจฉิมนิเทศจึงจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกเดือน เพื่ออบรมเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลยและจะถูกปล่อยตัวไปดังกล่าวอย่างเข้มข้น ให้สำนึกและตระหนักถึงโอกาสที่ได้รับ ให้สำนึกและตระหนักถึงการประพฤติตนเมื่อกลับไปสู่ชุมชน เตือนถึงผลที่จะได้รับหากปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือหากปฏิบัติผิดเงื่อนไข เพื่อมิให้ประพฤติดหรือสร้างความเดือดร้อนแก่สังคมอีก โดยจัดให้มีการอบรมเป็นเวลา ๑ วัน มีหัวข้อและแผนการอบรมดังนี้

๑.๑ อบรมหัวข้อ “โอกาสสำหรับผู้กลับตัวเป็นคนดี” โดยเน้นให้ตระหนักถึงโอกาสที่ได้รับ และสำนึกรับผิดชอบเมื่อกลับไปสู่ชุมชน รวมทั้งย้ำเตือนการปฏิบัติตามเงื่อนไขและผลการผิดเงื่อนไข

๑.๒ อบรมหัวข้อ “หลักจิตวิทยาในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัย (ตนและสังคมปลอดภัย)” โดยมีนักจิตวิทยาทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานเป็นวิทยากรผู้อบรม ใช้หลักจิตวิทยาทุกทาง โน้มน้าวจิตใจให้กลับตัวเป็นคนดี ไม่ประพฤติดผิด หรือกระทำความผิดอีก

๑.๓ อบรมหัวข้อ “ธรรมะในการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข” โดยมีพระอาจารย์หรือพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นวิทยากรผู้อบรม เน้นถึงหลักธรรมตามหลักศาสนาในชีวิตประจำวันที่จะทำให้อาศัยชีวิตอย่างปกติสุข

๑.๔ อบรมหัวข้อ “บททวนการปฏิบัติตัวเมื่อกลับสู่สังคม” โดยผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จะเป็นการสรุปย้ำเตือนครั้งสุดท้ายของการอบรม ให้มีความสำนึกที่ดีในการใช้ชีวิตในสังคมอย่างสงบเสงี่ยมเรียบร้อย

๑.๕ “ตีมน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ผูกติดคำสาบาน” โดนเน้นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ด้วยเหตุผลทางจิตวิทยาที่ว่าเมื่อมนุษย์ทุกคนยังมีความกลัวในจิตใจ คำสาบานจึงยังใช้ได้ผล จึงให้กล่าวคำสาบานอันเข้มข้นว่าจะเป็นคนดีไม่กระทำความผิดอีก ต่อหน้าพระพุทธรูป หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เคารพนับถือ ตามหลักศาสนา และสักขีพยานที่เข้าร่วมประชุมด้วยในวันนั้น

๑.๖ มอบคำสาบานใส่หลอดขนาดเล็กปิดผนึกห้อยสายคล้องเครื่องรางของขลัง แล้วสวมคอให้แก่จำเลยแต่ละคนแล้วปล่อยตัวกลับบ้านไปพร้อมผู้ปกครอง เป็นอันเสร็จโครงการ

๒.โครงการบูรณาการเพื่อการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม เป็นโครงการที่จะรองรับจำเลยที่ศาลสั่งปล่อยตัวไปตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งเดิมศาลจะมีคำสั่งเพียงคุมประพฤติและกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ไม่ต่อเนื่อง และไม่ใช้การแก้ไข บำบัด พื้นฟู อย่างตรงจุด จำเลยบางคนไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข เนื่องจากไม่มีการจัดโครงการใดๆรองรับ โครงการบูรณาการฯ มีวัตถุประสงค์ให้นักจิตวิทยาหรือผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้พิพากษา ค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของจำเลย เมื่อทราบสาเหตุแล้วจึงให้ความช่วยเหลือ โดยศาลจะใช้ดุลยพินิจสั่งให้เข้าร่วม โครงการบูรณาการฯ ซึ่งโครงการฯ มีการตั้งผู้พิพากษาสมทบเป็นคณะทำงาน ๕ คณะ คือ

๒.๑ คณะทำงานพัฒนาสุขภาพกาย จิต สังคม และสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยผู้กระทำความผิดแทบทุกรายเมื่อมีการค้นหาสาเหตุแล้วจะพบว่า ทั้งหมดมีปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้พิพากษาจะใช้ดุลยพินิจสั่งให้จำเลยทุกคน ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง ไปรายงานตัวกับคณะทำงานพัฒนาสุขภาพ กาย จิต สังคม และสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อจัดโปรแกรมหรือกำหนดแผนอบรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจหรือทางด้านระเบียบวินัยทางกายให้แก่จำเลย โดยจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้น ๓ ถึง ๔ วัน ต่อรุ่น เพื่อขัดเกลาให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยทั้งทางจิตใจ และทางกาย

๒.๒ คณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาทักษะงานอาชีพ โดยเมื่อค้นหาสาเหตุแล้วพบว่ากระทำความผิดเพราะจำเลยยากจน ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ จึงต้องไปกระทำความผิด เช่น ลักทรัพย์ หรือจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น ผู้พิพากษาจะใช้ดุลยพินิจให้จำเลยไปรายงานตัวต่อคณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาทักษะงานอาชีพ เพื่อกำหนดแผนให้จำเลยทำงานตามที่จำเลยหาเอง หรือหาอาชีพให้จำเลยทำอย่างเหมาะสม เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน

๒.๓ คณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการศึกษา โดยเมื่อค้นหาสาเหตุแล้วพบว่าสาเหตุการกระทำความผิดเพราะจำเลยมีเวลามาก เนื่องจากไม่ได้เรียนหนังสือ ขาดโอกาสทางการศึกษา ผู้พิพากษาจะใช้ดุลยพินิจสั่งให้จำเลยไปรายงานตัวต่อคณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการศึกษา เพื่อกำหนดแผนให้จำเลยเข้าศึกษาหลักสูตรระยะสั้นหรือระยะยาว ไม่ว่าจะสายอาชีพหรือสายสามัญ ตามที่เห็นสมควร เพื่อมิให้จำเลยมีเวลาไปมั่วสุมกระทำความผิด

๒.๔ คณะทำงานติดตามประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืน จะทำหน้าที่รับช่วงดำเนินการต่อ หากคณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาทักษะงานอาชีพ หรือคณะทำงานส่งเสริม

/และพัฒนา...

และพัฒนาทักษะด้านการศึกษา เห็นว่าเมื่อครบระยะเวลาตามที่ศาลมีคำสั่งให้ทำงานหรือให้ศึกษาแล้ว จำเลยสมควรจะได้รับการติดตามต่อไป ก็จะเสนอให้คณะทำงานติดตามประเมินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืน รับช่วงต่อเพื่อติดตามช่วยเหลือจำเลยรายนั้นตามสมควรต่อไป

๒.๕ คณะทำงานพัฒนาโครงการและประสานความร่วมมือ จะทำหน้าที่พัฒนาคิดค้นโครงการที่จะเป็นประโยชน์ เพื่อให้จำเลยปฏิบัติ หากภาคีเครือข่ายมารองรับในการทำโครงการต่างๆของคณะทำงานทุกคณะ แล้วทำ MOU กับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อทำบัญชีภาคีเครือข่ายในลักษณะหน่วยงานพันธมิตรถาวรรองรับการดำเนินงานต่อไป ที่สำคัญในกรณีที่มีผู้เสียหายที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วนฉุกเฉิน ก็มีหน้าที่ต้องพิจารณาหามาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างเร่งด่วนต่อไป ไม่ว่าจะช่วยเหลือเยียวยาเป็นเงิน ช่วยด้านการพัฒนาสุขภาพ กาย จิต รักษาพยาบาล คุณธรรมจริยธรรม ช่วยเหลือด้านอาชีพ หรือช่วยเหลือด้านการศึกษา ก็สามารถช่วยเหลือผู้เสียหายได้ ไม่ใช่จะช่วยเหลือเฉพาะจำเลยเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตามแผนการช่วยเหลือของคณะทำงานทั้ง ๕ คณะจะต้องขออนุมัติจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาล เพื่อให้อนุมัติตามแผนก่อนนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพและเพื่อประโยชน์ของจำเลย และประโยชน์ของราชการศาลให้มากที่สุด หากเด็กและเยาวชนรายใดไม่ปฏิบัติตามแผน ก็จะมีการรายงานไปยังท่านผู้พิพากษา อาจถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งเป็นพิพากษาลงโทษได้ อันเป็นมาตรการบังคับทางอ้อมที่จำเป็นต้องมี หากรายใดปฏิบัติตามแผนครบถ้วนก็จะรายงานศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจสั่งยุติคดีต่อไป

จำเลยทุกคนที่เข้าร่วมโครงการบูรณาการฯ จะผ่านการอบรมจากโครงการปัจฉิมนิเทศมาแล้วทั้งสิ้น จึงถือได้ว่าได้รับการขัดเกลามาแล้วในระดับหนึ่ง เมื่อมาเข้าโครงการบูรณาการฯ จำเลยเหล่านั้นย่อมเข้าใจ และตระหนักถึงข้อดีข้อเสียมาบ้างแล้ว นอกจากนี้จำเลยทุกคนยังต้องเข้าร่วมโครงการบูรณาการฯ ในส่วนของคณะทำงานพัฒนาสุขภาพ กาย จิต สังคม และสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม อีกด้วย จึงถือได้ว่าได้รับการอบรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นการขัดเกลาจิตใจอีกครั้ง จึงเท่ากับเป็นการย้ำเตือนให้จำเลยได้สำนึกและตระหนักมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อส่งจำเลยไปศึกษากับสถานศึกษา หรือไปประกอบอาชีพกับสถานประกอบการ เจ้าของสถานศึกษา หรือผู้ประกอบการ ย่อมได้รับความมั่นใจในระดับหนึ่งว่า ถึงแม้จำเลยจะเป็นผู้กระทำความผิด แต่ก็ได้รับการขัดเกลามาแล้วถึงสองครั้ง โอกาสที่จำเลยจะกระทำความผิดต่อเจ้าของสถานศึกษา หรือผู้ประกอบการ ย่อมมีน้อยลงกว่าเดิม อันเป็นการสร้างความไว้วางใจ

/ความมั่นใจ...

ความมั่นใจให้แก่ภาคีเครือข่าย

ทั้งสองโครงการดังกล่าวจะครอบคลุมการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว ในกระบวนการยุติธรรม อย่างเบ็ดเสร็จมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ชั่วคราวชั่วคราวตามแต่ที่จะได้รับงบประมาณ ทั้งเมื่อศาลมีคำสั่งกำหนดเป็นเงื่อนไขในคำพิพากษาย่อมจะผูกพันจำเลย และผู้ปฏิบัติงาน ที่จะต้องดำเนินการตามโครงการให้สำเร็จเสร็จสิ้นอย่างได้ผล ซึ่งขณะนี้ได้เริ่มดำเนินการตามโครงการแล้ว มีเด็กและเยาวชนถูกส่งกำหนดเงื่อนไขให้เข้าร่วมโครงการแล้ว

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตรัง จึงคาดหวังว่าโครงการดังกล่าวนี้จะช่วยสร้างชีวิตใหม่ สร้างอนาคต ให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นลูกหลานของคนในจังหวัดตรัง และช่วยสร้างครอบครัวให้อบอุ่น อันจะเป็นการทำให้ได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการช่วยกันสร้างชาติ สร้างอนาคตต่อไป จึงขอให้ทุกท่าน ทุกหน่วยงาน เป็นกำลังใจ และสนับสนุนโครงการ ให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเหล่านี้

นายประสงค์ ชุ่มจิตร

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตรัง

๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐